

RIIGIKANTSELEI

Justiits- ja Digiministeerium

Teie: 26.05.2026
nr 8-1/4192-1
Meie: 19.06.2026
nr 7-2/26-01117-2

Korrakaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine

Justiits- ja Digiministeerium saatis 28.05.2026 kooskõlastamiseks **korrakaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu**.

Riigikantselei kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega arvestamise korral.

Riigikogu võttis 17.06.2026 vastu kaks seadust, mille eelnõude ettevalmistamisel osalesid vahetult ka Justiits- ja Digiministeeriumi ametnikud:

- 1) **Kaitseväe korralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus** (898 SE), mille koostas Kaitseministeerium;
- 2) **korrakaitseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seadus (mehitamata sõidukite seire ja tõrje rollijaotus)** (902 SE), mille koostas Riigikantselei.

Samuti võttis Riigikogu 02.06.2026 vastu **kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse**, mis jõustub 01.10.2026.

Kõnesolev eelnõu reguleerib valdkondi ja teemasid, mis seonduvad vahetult ülalnimetatud seadustega, mistõttu tuleb eelnõu tervikuna uuesti läbi töötada ning selle õiguslikud lahendused ja terminoloogia nendega kooskõlla viia, välja arvatud juhul, kui erinevus on põhjendatud. Sellega on võimalik vältida tarbetut variatiivsust ning tagada eri seadustes samasisuliste normide trafaretsus. Järgnevalt toome esile suurimad vastuolud.

1. Terminid. Kehalähedane salvestusseade (vormikaamera).

Eelnõukohase korrakaitseaduse (KorS) muudatusega antakse korrakaitseorganile õigus kasutada **pilti ja heli edastavat või salvestavat kehalähedast jälgimisseadmestikku (lühiväljend vormikaamera)**. Seejärel on sätestatud mitmes lõikes vormikaamera kasutamise tingimused: selle kasutamise kohustuslikkus; sellest teavitamise kohustuslikkus; kasutamise eesmärgiga mitteseonduva teabe ja eraelulise teabe salvestamise keeld; samuti salvestise säilitamise tähtaeg (30 kalendripäeva).

Riigikogus vastu võetud Kaitseväe korralduse seaduse (KKS) muudatusega (898 SE) antakse Kaitseväele õigus kasutada julgeolekualal ja selle vahetus läheduses ning laeva ohutusallas (st avalikus ruumis) **pilti edastavat või salvestavat jälgimisseadmestikku, sealhulgas liikuvat kaamerat või pilti ja heli salvestavat vormikaamerat**. Selles sättes on koondatud nii

kohtkindel, liikuv kui ka vormikaamera ning nendega seotud tingimused on kõigil juhtudel samad. Muu hulgas ei kasutata siin terminit *kehalähedane salvestusseade*, kuigi silmas on peetud täpselt sama seadmestikku kui KorS-i muudatuses. Eelnevalt nimetatud põhiõiguste riivet tasakaalustavad lisatingimused selles sättes valdavalt puuduvad ning salvestise säilitamise tähtaeg on pikem (90 kalendripäeva).

2. Terminid. Isikuandmete töötlemine mehitamata sõiduki kasutamise ja vs. liikuv kaamera.

Eelnõukohase KorS-i muudatusena antakse korrakaitseorganile õigus kasutada **pilti edastavat või salvestavat mehitamata sõidukit**.

Eelnõust ja seletuskirjast ei selgu ühemõtteliselt, mis on sätte eesmärk – kas võimaldada kasutada pilti edastavat või salvestavat mehitamata sõidukit või tekitada juurde veel üks võimalus, kuidas saab riiklikku järelevalvet teha – pilti edastada ja salvestada.

Üldjuhul ei ole sõiduk ise pilti edastav või salvestav seadmestik või selle osa, vaid platvorm, mille külge või sisse salvestusseadmestik paigaldatakse. Seega sõiduk on siinjuures vahend – näiteks statsionaarse valvekaamera asemel on see valvekaamera hoopis liikuv; metsa eksinud inimese helikopteriga otsimise asemel tehakse seda drooniga jne. Näib, et sätte peamine eesmärk võib olla reguleerida eeskätt selliseid juhtumeid, kus salvestusseade (kaamera) on paigaldatud muu liikuva eseme külge nii, et see liigub salvestamiseks kohta, kuhu inimene koos seadmestikuga üldse või sama tõhusalt, kiirelt või ohutult liikuda ei saa. See tähendab, et korrakaitseorgani tegevus jääb samaks, muutub vahend ning seetõttu avardub ka toimingute tegemise võimalus.

Riigikogus vastu võetud KKS-i muudatuse (898 SE) järgi võib Kaitseväge kasutada liikuvat kaamerat. Selle lisamist seadusesse selgitati järgmiselt: „Sättes kasutatav „jälgimisseadmestik“ hõlmab ka mittestatsionaarseid kaameraid (näiteks kaameraid, mis ei ole hoonele püsivalt kinnitatud). Jälgimisseadmestikku võidakse kasutada KKS § 36 kaitsevaeluure ülesannete teostamisel ja vastava loa olemasolul ka näiteks liikuvast autost filmimiseks jne.“.

Teeme ettepaneku hinnata, kas kohe jõustavas seaduses (898 SE) on peetud silmas sarnast isikuandmete töötlemise viisi, ning kajastada seda eelnõu seletuskirjas. Samuti teeme ettepaneku muuta sätte tegeliku mõtte paremaks edasiandmiseks eelnõus KorS-i § 34¹ lõiget 1 ning vajaduse korral sama paragrahvi teiste sätete sõnastust. Seejuures on mõistlik kaaluda 898 SE-ga KKS-i lisatud termini „liikuv kaamera“ kasutusele võtmist ning vajaduse korral defineerimist.

3. Terminid. Sõiduk, mehitamata sõiduk.

Eelnõu koostajad on soovitud hõlmata terminiga „mehitamata sõiduk“ nii õhus, vees kui ka maapinnal liikuvaid sõidukeid, kuid see ei nähtu eelnõust, ei arvesta kehtiva KorS-iga, 902 SE-ga muudetavat §-i 45, 902 SE-ga KorS-i lisatavat §-i 45¹ ega valdkondlike eriseaduste termineid.

Seletuskirja järgi peetakse mehitamata mobiilse sõiduki all silmas nii õhus, vees kui ka maismaal liikuvaid sõidukeid, mida juhitakse eemalt (juht või operaator ei asu sõidukis) või mis liiguvad iseseisvalt (näiteks tehisarul abil). Seletuskirja on lisatud, et sõidukina tuleb seejuures käsitada igasugust liikuvat vahendit, mis ei pruugi tavatähenduses sõiduk olla. Seega

ei ole ka eelnõu ja seletuskirja terminikasutus ühtne. Samuti peaks seletuskirjas märgitu nähtuma ka eelnõust, et rakendajale oleks arusaadav, mida sõiduki all silmas peetakse ja milliseid erinevaid liikuvaid objekte see hõlmab.

Kehtiva KorS-i § 45 järgi eristatakse sõidukeid, maastikusõidukeid ning veesõidukeid. Õhusõidukeid või muid seadmeid kehtiv KorS ei käsitle. Riigikogus vastu võetud seadusega (902 SE) muudetakse KorS-i § 45 ning täiendatakse seda §-ga 45¹. Muudatustega korrastatakse olulisel määral liikuvaid vahendeid puudutavaid sõnastusi: **lühiväljend sõiduk** hõlmab kooskõlas liikluseadusega edaspidi sõidukit, maastikusõidukit ja muud maapinnaga kontaktis liikuvat sõidukit, lisatakse **seade**, laiendatakse termini **veesõiduk** sisu, samuti lisatakse kooskõlas lennundusvaldkonna õigusaktidega **mehitamata õhusõiduk**. Samuti lisatakse selle seadusega KorS-i **mehitamata sõiduki, seadme või veesõiduki** käsitlus: see on osaliselt või täielikult automaatne või kaugjuhitav.

See tähendab, et eelnõuga lisatav § 34¹ on kitsam kui kehtiv KorS ja selles teise seadusega (902 SE) tehtavad muudatused ning hõlmab ainult sõidukit, mida mõistame liikluseaduse tähenduses. See tähendab, et välja jäävad mehitamata õhusõidukid ja veesõidukid.

Juhul, kui eelnõus soovitakse liikuvate vahendite küsimust ka edaspidi käsitleda, teeme ettepaneku selle terminikasutus KorS-i teiste normide ja muude seadustega kooskõlla viia, näiteks viidata KorS-i §-s 34¹ §-dele 45 ja 45¹ järgmiselt: „(...) kasutada (...) käesoleva seaduse §-des 45 ja 45¹ nimetatud sõidukit.“

4. Mehitamata sõiduki tähistamine.

Eelnõu järgi tähistatakse mehitamata sõiduk viisil, mis võimaldab tuvastada seda kasutatavat korrakaitseorganit.

Seletuskirja kohaselt võib tähistus vajalikuks osutada nt siis, kui sõiduk leitakse ja leidja teab, millisele korrakaitseorganile see kuulub, ja saab sõiduki leidmisest teada anda. Seletuskiri ei ava, millistel juhtudel on veel vajalik, et sõiduk oleks tähistatud. Praeguse selgituse kohaselt saab järeldada, et tegemist on hoopis korrakaitseorgani sisemise töökorralduse küsimusega ja see ei pea olema seaduses sätestatud. Veelgi enam – kui korrakaitseorgan ei tähista oma sõidukit, nt seda ei ole jõutud teha, siis kas see tähendab, et seda sõidukit korrakaitstes kasutada ei saagi?

Eelnevast tulenevalt teeme ettepaneku tähistamise nõuet põhjalikumalt selgitada või asjakohane säte eelnõust välja jätta.

5. Mehitamata sõiduki kasutamisest teavitamine.

Norm sätestab, et kui valdusesse sisenemise või valduse läbivaatuse korral kasutatakse pilti edastavat või salvestavat mehitamata sõidukit, teavitatakse sellest valdajat ja omanikku.

Palume seletuskirjas analüüsida, kas isikuandmete kaitse põhimõtetega oleks kooskõlas ka sellised juhtumid, kui kinnisasja omanikku teavitatakse mehitamata õhusõiduki kasutamisest tema kinnisasja kohal nt süüteoaktluse korral, mis on seotud seda üürilepingu alusel valdava üürnikuga.

6. Salvestis kui menetlustoimingu protokoll.

Seletuskirjas märgitakse, et „Kui aga salvestist kasutatakse n-ö menetlustoimingu protokolliga asendajana või selle osana, säilitatakse ka mehitamata sõiduki kasutamisel töödeldud andmete salvestisi vastavalt menetlustoimingu protokolliga säilitamise tähtsusele.“. Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 18 sätestab alused, millal menetlustoiming protokollitakse. Üheks aluseks on see, et protokollimise kohustus tuleneb seadusest või määrusest. HMS § 18 lõikes 2 loetletakse, mida protokoll peab sisaldama. On igati mõistetav, et tehnoloogia areng toob kaasa uusi võimalusi ning selgelt on kaamera kasutamisel see eelis, et ei teki olukorra kirjaliku vormistamisega kaasneva võiva eksimusi ega arusaamatusi, kuid on vaja ka näidata alus, mis *expressis verbis* sätestab, et 1) protokoll ei pea olema kirjalik ja 2) kas selline protokoll peab sisaldama kõiki HMS § 18 lõikes 2 loetletud elemente või on salvestise protokolliga asendajana kasutamisel erisusi või teatud nõudeid ei kohaldata (mis oleks ehk mõistlik sätestada).

Näiteks on eelnõuga lisatava § 34² selgitus selles osas põhjalikum. Palume ka lisatava § 34¹ lõike 4 juures anda põhjalik selgitus, millal üldse saab salvestist kasutada protokolliga asendajana, mis alusel jne. Näiteks on § 34² selgituste juures toodud esile, et tegemist on ametniku jaoks mugavuslahendusega ja tuleb iga kord kaaluda, ega kaamera kasutamisega konkreetses olukorras ei sekkuta ülemäära isiku eraellu. Ka mehitamata õhusõidukiga isiku kodu kohal vaatluse tegemine võib kaasa tuua tundliku eraelulise info töötlemise. Kas ka sellisel juhul tuleks kaamera kasutamisest loobuda? Palume seletuskirjas ka sellel aspektil peatuda ja seda selgitada.

7. Kaitseväge ja Kaitseliidu kaasamine.

Eelnõu § 1 punktiga 13 muudetakse 01.10.2026 jõustuva kriisiolukorra ja riigikaitse seadusega KorS-i lisatavat § 82¹ lõiget 1. Muudetud normi järgi võib Kaitseväge ja Kaitseliitu kaasata riiklikku järelevalvesse juhul ja nii kaua, kui korrakaitseorgan ei saa või ei saa õigel ajal ohtu tõrjuda või korraldada kõrvaldada ning korrakaitseorganil puuduvad muud vahendid ülesande täitmiseks.

Sellega jäetakse kaasamise lubatavuse sätestest välja kolm senist osatingimust. Senise normi järgi võib kaasata ka juhul, kui korrakaitseorgan ei saa:

- * soovitud tulemust saavutada peale iseenda ka vabatahtlikult kaasatud isiku abil;
- * ülesannet täita piisavalt tulemuslikult;
- * ohtu ennetada või välja selgitada.

Seletuskirja järgi peaks kaasamine tulema kõne alla vaid hädavajaduse korral ning ohu ennetamisel. See on õige sedastus, kuid sellest põhimõttest lähtub ka kehtiv norm. Väljajäetavad tingimused „vabatahtlikult kaasatud isiku abil“ ning „ei saa piisavalt tulemuslikult“ on olulised. Esimene neist rõhutab sõnaselgelt korrakaitseorgani kohustust kasutada esmalt vabatahtlikke päästjaid, abipolitseinikke jt. Teine neist ei ole hõlmatud teiste tingimustega „ei saa“ ega „ei saa õigel ajal“. Samad tingimused on täpsustatud kujul säilitatud KorS-i § 16 lõike 1 punktis 3.

Seletuskirjas on selgitatud, et ohu ennetamine ning ohukahtlus ei ole sõjaväeliste jõudude korrakaitseks kaasamiseks piisavad. Tegemist oleks põhimõttelise muudatusega senises praktikas. Seni on Kaitseväge ja Kaitseliitu vahetu sunni volitustega kaasatud üldjuhul just eelnõus sätestatud vastupidiselt ohuprognosile tuginedes (abstraktse) ohu ennetamiseks ning vähematel juhtudel ohukahtluse korral ohu väljaselgitamiseks, näiteks kõrgetasemeliste

visiitide ajal. Kaitseväge ja Kaitseliidu kaasamisel on viimase abinõuna oluline osa avaliku korra tagamisel ning Riigikantselei ei toeta sellekohaste normide niivõrd põhimõttelist kitsendamist.

Eelnevast tulenevalt teeme ettepaneku § 1 punkt 13 eelnõust välja jätta.

8. Kahju hüvitamine.

Seletuskirjas märgitakse, et „Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse KorS §-i 83 täiendava alusega, mis võimaldab isikul, kelle suhtes erimeedet kohaldatakse nõuda avaliku võimu kandjalt õiguspärase meetmega tekitatud kahju hüvitamist õiglasel ulatusel. Hüvitise nõudmise õigus erineb riigivastutuse seaduses sätestatud õiguspärase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõudest, sest vajalik ei ole õiguste erakordne piiravust (vt riigivastutuse seaduse § 16).“.

Seletuskirjas puudub muudatuse põhjendus ja ei ole selge, miks selline erisus on vajalik. Palume seletuskirja täiendada. Teeme ettepaneku ühtlasi selgitada seda, mida peetakse silmas õiglase hüvitise all. Ilmselt arvestatakse siin riigivastutuse seaduse § 16 lõikes 3 sätestatut, aga see tuleb esile tuua ka seletuskirjas. Palume seletuskirja täiendada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Keit Kasemets
Riigisekretär